ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕП СТАНДАРТТАРЫ

Орындаған: Диқанбай А.Қ.

ЖОСПАР

- 1. Халықаралық қаржылық есеп стандарттары ұғымы
- 2. Халықаралық қаржылық есеп стандарттарының енгізілуі
- 3. Қазақстан Республикасына ХҚЕС енгізудің проблемалары
- 4. ХҚЕС-тың мақсаты
- 5. Қаржы есептілігі

Халықаралық қаржылық есеп стандарттары ұғымы

- Халықаралық қаржы есептілігінің стандарты (ХҚЕС) – барлық коммерциялық және коммерциялық емес ұйымдарға қаржы есептілігін құруда және оны ұсыну кезінде бірдей талаптар қоятын, белгілі бір стандарттар мен қағидалар жиынтығы.
- Қаржылық есеп берудің халықаралық стандарттары бойынша кеңесімен құрастырылған ХҚЕС бүкіл дүние жүзінде ұйымның қызметі туралы ашық және түсінікті ақпаратты, ұсыну үшін тиімді құрал ретінде танылады.
- Қаржылық есеп берудің стандарты - бұл бухгалтерлік есеп жүргізу мен қаржы есептілігін жасаудың қағидалары мен әдістері белгіленетін құжат.
- Стандарттар ұлттық және халықаралық болады.
- Қаржылық есеп берудің ұлттық стандарттары – бухгалтерлік есеп пен қаржылық есеп беру саласындағы қызметті реттеудегі жүзеге асыратын орталық мемлекеттік орган бекіткен стандарт болып табылады.

Халықаралық қаржылық есеп стандарттарының енгізілуі

- Қазақстан Республикасының әлемдік экономикалық қауымдастыққа кіруіне байланысты барлық пайдаланушыларға, әсіресе шетелдік инвесторларға түсінікті бухгалтерлік есеп жүргізудің және қаржылық есеп беруді жасаудың қағидаларын жетілдіруге белгілі бір талаптар қойыла бастады. Шетелдік инвесторлар қазақстандық ұйымдарға ақшалай қаражат сомасын салғаннан кейін олардың барлығына түсінікті есептілік табыс ету қажет болды. Осыған байланысты қаржылық есеп берудің халықаралық стандарттары (ХҚЕС) жалпы қабылданған кәсіби іскерлік қарым-қатынас жасау тілі болып табылады.
- ХҚЕС -ты әзірлеп, жетілдірумен Канада, Германия, Франция, Австралия, Мексика, Жапония, Ұлыбритания және Ирландияның, сондай-ақ АҚШ-тың бухгалтерлік органдары жасаған келісімге сәйкес 1973 жылғы 29 маусымда құрылған Халықаралық қаржылық есеп берудің стандарттары жөніндегі комитет (ХҚЕС) айналысты. 2001 жылғы сәуірден бастап көрсетілген Комитет осы стандарттарды бекітетін қаржылық есеп берудің халықаралық стандарттары жөніндегі комитет Қорының органы болып табылатын қаржылық есеп берудің стандарттары жөніндегі кеңес болып қайта құрылды.

- *ХҚЕС – халықаралық қаржылық есеп стандарттары жөніндегі комитет қабылдаған стандарттар мен түсініктемелер*

1.Халықаралық бухгалтерлік есеп стандарттары (IAS)

2.Қаржылық есеп берудің халықаралық стандарттары (IFRS)

3.Түсініктеме түріндегі ресми құжаттар

4.Түсініктеме беру жөніндегі тұрақты комитет дайындаған және ХҚЕСК шығаруға бекіткен түсіндірмелер кіреді

Қазақстан Республикасына ХҚЕС енгізудің проблемалары

- ХҚЕС-ға ауысудағы проблемалардың бірі ХҚЕС-дағы өзгерістерді қабылдау мен олардың Қазақстанда ресми жарияланғаны арасында айтарлықтай айырмашылықтар болып табылады. Бұл есептілікті дайындау кезінде көп қолайсыздық туғызды, себебі ХҚЕС талаптары-на сәйкес болашақта енгізілетін стандарттардағы өзгерістердің қаржылық есептілікке әсері туралы ақпаратты ашуы қажет. ХҚЕС-пен байланысты маңызды проблемалардың бірі, бұрынғыша білікті кадрлардың жеткілікті санының болмауы болып табылады. Бұл арада мәселе тек есептілікті дайындау туралы ғана емес, оны түсіну және пайдалану да болып отыр. Қазақстанның ау-диторлар палатасы 2006 жылы көп және ұзақ келіссөздерден кейін бухгалтерлер мен аудиторларды сертификаттаудың бірегей бағдарламасын әзірлеу туралы шешім қабылдады. Ол бұрынғы Кеңес одағындағы қаржылық актілерді халықаралық нормаларға ауыстыруға көмектесуі және адамдарға өз кәсіби деңгейін арттыруға мүмкіндік беруі керек еді . Кешірек Қазақстанға Орталық Азия, Ресей, Украина елдері және ТМД-ның басқа елдері қосылды. Нәтижесінде 2006 жылы Сертификатталған бухгалтерлер мен аудиторлардың еуразиялық кеңесі (СБАЕК) құрылды, ол барлық саладағы қажетті мамандарға бухгалтерлік есеп, қаржыны басқару, экономика және аудит саласындағы емтихандық бағдарламаларды әзірлеумен айналысты. Әдістеме дүниежүзіндегі жетекші қаржылық институттар мен мекемелердің халықаралық сарапшыларының қатысуымен әзірленді. 2010 жылы ол Сертификатталған бухгалтерлер мен аудиторлардың халықаралық федерациясы (IFAC) болып танылды.

ХҚЕС-тың мақсаты

- Стандарттың мақсаты қаржы есептілігін пайдаланушылар ұйымның жылжымайтын мүлік, үйлер мен жабдықтар инвестициялары және ондай инвестициялардағы өзгерістер туралы ақпарат алуы үшін жылжымайтын мүлік, үйлер мен жабдықтар есебінің тәртібін анықтау болып табылады. Жылжымайтын мүлік, үйлер мен жабдықтар есебінің негізгі мәселелері активтерді тану, олардың баланстық құнын және осыларға байланысты танылуға тиісті амортизациялық аударымдар мен құнсыздануданболған шығындарды анықтау болып табылады.

Қаржы есептілігі

- ***Қаржы есептілігі*** - ұйым қызметінің қаржы жағдайы мен қаржы нәтижелерін құрылымдалған түрде ұсынылуы болып табылады. Жалпы мақсаттағы қаржы есептілігінің мақсаты экономикалық шешімдер қабылдау кезінде пайдаланушылардың кең тобы үшін пайдалы ұйымның қаржы жағдайы, қызмет нәтижелері мен ақша қаражатының қозғалысы туралы ақпарат беру болып табылады. Қаржы есептілігі сондай-ақ ұйым басшылығына сеніп тапсырылған ресурстарды басқару нәтижелерін де көрсетеді. Мақсатқа жету үшін қаржы есептілігі ұйымның мынадай көрсеткіштері туралы ақпарат береді:
- ***1.*** активтер;
- ***2.*** міндеттемелер;
- ***3.*** меншікті капитал;
- ***4.*** кіріс пен шығысты қоса, табыс пен шығындар;
- ***5.*** иегерлерге арналған аударымдар және дивидендтердің төленуі; және
- ***6.*** ақша қаражатының қозғалысы.

Қаржы есептілігінің толық жиынтығы мыналарды қамтиды

- кезеңнің соңындағы қаржылық жағдай жөніндегі есептілік;
- кезең ішіндегі жиынтық табыс жөніндегі есептілік;
- есеп саясатының елеулі элементтерінің қысқаша сипаттамасын және басқа да түсіндірме ескертпелерді қоса, ескертулер;
- кезең ішіндегі үлес өзгерістері жөніндегі есептілік;
- кезең ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы жөніндегі есептілік;
- ұйым есеп саясатын ретроспективті түрде қолданатын алдыңғы кезеңнің басындағыдай қаржылық жағдай жөніндегі есептілік;
- алдыңғы кезең туралы салыстырмалы ақпарат

ХҚЕС 7

ХҚЕС 2

ХҚЕС 1

- ***Қорлар*** - материалдық өндіріс
- ***Бұл стандарттың мақсаты*** компанияның өткен кезеңдегі ішіндегі ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп беру арқылы ақша қаражаттары мен ақша баламаларының жоғалтатын материалдық ағымдағы тарихи өзгерістер туралы ақпарат беруін талап етуде болып табылады.
- ***Қорлар = ОҚЛ:***
  1) шикізат қорлары, материалдар, сатып алынған жартылай фабрикаттар мен бұйымдар; 2) аяқталмаған өндіріс; 3) дайын өнім; 4) тауарлар.
- ***Қаржылық есеп берудің мақсаты*** өз пайдаланушыларына қызмет барысында сатуға арналған

баламаларының түсімдері және төлемдері.

- Есепті кезеңдегі ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп беруге қойылатын талаптарды ескере отырып, ақша қаражаттары мен ақша баламаларының жоғалтатын материалдық құндылықтардың шығынын есепке алуды жүзеге асырады.

болжамды пайдалануға арналған өзге материалдар.

- Бухгалтерлік есеп жүйесінде қорлар бойынша бағалық көрсеткіштер ретінде сипаттайтын кешендік шығындар

ХҚЕС 11

ХҚЕС10

ХҚЕС 8

- ***16. Негізгі құралдарға*** *мақсаты* белгілі бір олардың қуына операциялардың байланыссыз, бір және жылдан астам жағдайлардың түрлерінен пайда болатын табысты есептеу тәртібін анықтау болып табылады.
- ***19. Қызметкерлерге берілетін сыйақы*** – *жұмыстерлік* уақытты пайдалану қызметкерлерге жаңа өсуінің болар көрсеткен жалға қызметтің алушыларға орнына жалдау ақысына ұсынылатын немесе төлемдер сыйақылардың тобының орнына және келісілген уақыт төлемдердің ішінде активтерді барлық түрлері.
- *Стандарттың* ***мақсаты*** *мақсаты* есеп беретін ***субъектінің*** тәртібін орнату ***қаржылық*** *есептілігінде* ***жалдау*** *жалдау* ***шарттарына*** *қызметкерлерге* ***қатысты*** берілетін сыйақы ***жалға*** *туралы* ***ақпаратты*** *ақпарат* ашу ***жалға*** *жалға* алатын ***беруші*** *берушілердегі* ***қаржылық*** *қайдан* (***заңды***), ***пайдалы*** *пайдалы* ***ақпарат*** *ақпарат* есеп

ХҚЕС 18,19

ХҚЕС 16,17

ХҚЕС 12

бойынша шығындар шығыс ретінде танылады.

- ***26.Байланысты тараптар бойынша ақпаратты ашу.*** *Байланысты тарап* дегеніміз жеке тұлғаның немесе ұйымның өзінің қаржылық есептерін жасап беретін ұйыммен байланысты болуы. Стандартты мақсаты - ұйымның оныменбайланысты тараптардың сондай-ақ тараптармен операциялардың өзара есеп айырысуларының өтелмеген сальдосының оның қаржы жағдайына, пайдасына немесе шығынына ықтимал ықпалына назар аударту үшін қажетті қаржы есептілігінде мұндай ақпаратты ашып көрсетілуін қамтамасыз ету.

ХҚЕС 23,26

- *Мемлекет* - мемлекет, мемлекеттік органдар және *Стандарттың мақсаты* - соның шетелдік валютамен операцияларды және шетелдік қызметті *ұйымның мемлекеттік қаржылық көмек* - мемлекеттің бюджетінен ақшалай-қаржылық өлшемдерге сәйкес келетін нақты компанияға немесе компаниялар тобына

ХҚЕС 21

ХҚЕС 20

- ***27 Шоғырланған және бөлек қаржылық есеп берулер.***

Шоғырландыры лған қаржылық есептер – бірыңғай шаруашылық жүргізуші субъект туралы сияқты топ туралы қаржылық есептер ретінде ұсынылады.

- ***28 Ассоциацияланған кәсіпорындарға инвестициялар.***

Ассоциацияланған ұйым – инвестор елеулі әсер ететін және ұйымдар бірлескен қызметтегі қатысушысы де болып табылмайтын ұйым. Қаржылық инвестиция – ол жеке тақылар облигация және жұмыс

неғұрлым ерте кезеңдерге қатысты кез келген ақпарат сондай-ақ есепті кезеңнің соңында қолданылатын өлшем бірліктерінде берілуге тиіс.

- ***31.Бірлесіп бақыланатын кәсіпорын*** - бұл бірлескен қызметке қатысушының әрбір қатысушысында өзінің қатысу үлесі бар корпорация, серіктестік немесе өзге де ұйым құруды болжайтын бірлескен қызмет. Кәспорын қызметті бірлескен қызметке қатысушылар арасындағы шарттық келісім бойынша кәсіпорынның экономикалық қызметін бірлесіп бақылауды белгілейтінді қосқанда, дәл басқа да ұйымдарбияқты жүргізеді.

ХҚЕС 29,31

ХҚЕС 27,28

ХҚЕС 26

— жинақталған амортизация және құнсыздануды болған

- ***Аралық***
  жинақталған шығын сомасы шегерілгеннен кейін актив көрсетілетін сома.
- Стандарттың мақсаты ұйым өз
  жинақтаған
  шығындарды
  есептілікте
  көрсетуі және
  жинақтаған
  амортизация
  мен
  құнсыздануды
  есептілікте
  ескеруі
  мақсатында
  болып
  табылады.
  Стандарттың
  мақсаты аралық
  есептілігінің
  минимум
  мазмұнын
  анықтау және
  аралық кезеңдегі
  міндеттеме
  немесе капитал
  ретінде ұсыну
  болып табылады.
  есептілігінде
  тану мен
  бағалауға
  арналған
  Стандарттың
  мақсаты
  анықтамасы
  болып
  табылады.
- ***33. Акцияға шаққандағы пайда.***
  Стандарттың
  мақсаты акцияға
  шаққандағы пайда
  шамасы
  есептелетін
  негізгі
  принциптерді
  белгілеу болып
  табылады.

ХҚЕС 36

ХҚЕС 34

ХҚЕС 32,33

ХҚЕС 40,41

ХҚЕС 38,39

ХҚЕС 37

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Дүйсембаев К.Ш. Қаржы есептілігін талдау. Оқулық. Алматы: «Экономика» баспасы, 2011ж.
2. Чайковская Л.П. Инновации: менеджмент, статистика, учет и аудит. Учебное пособие. Алматы. Издательство «Бастау» 2011г.
3. Сайт online.zakon.kz